

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Teşviklerde Büyük Adım ve Yeni Önlem Paketi

Nihayet kısa vadeyi aşan bir stratejik inisiyatif alabileceğimizin somut bir örneği önümüzde. Aslında 2007 den bu yana, artık kendi programımızı hazırlamanın vaktinin geldiği, rekabet yeteneğimizi artıracak ve kalıcı büyüme rotasına yerleşmemizi sağlayacak, yurtiçi katmadeğer üretimini ve işgücü verimliliğini yükseltecek böyle bir programın temel ayakları arasında kayıtdışının azaltılması ve vergi tabanının yaygınlaştırılması ile birlikte yeni bir teşvik sistemi tasarımının öne çıktığı biliniyordu. Mevcut yetersiz ve dağınık teşvik yapısının 2008 yılı sonunda yürürlükten kalkacağı da dikkate alındığında, daha krizin etkileri bize ulaşmadan önce yani geçtiğimiz yaz, yeni sistemin devreye sokulması gerekirdi; nitekim iki yıla yakın bir süredir kamu yönetimi ve sivil toplum katılımıyla sanayi stratejisi hazırlıklarının da içeren geniş bir tartışma ve uzlaşma süreci yaşanmıştı. Anlaşılan yaşadığımız gündem sapmaları ve sıkıntıya düşmedikçe harekete geçmeme alışkanlığımız, yapısal dönüşümün başka alanlarında olduğu gibi bu konuda da bir ertelemeye yol açtı. Bu yüzden bu önemli dönüşümü, yine kısa vadenin ağırlık kazandığı bir kriz ortamında hayata geçiriyoruz.

Yeni sistem neleri içeriyor?

Yine de bu durum alınan kararın ve başlatılacak uygulamanın önemini azaltmıyor. Gerçekten öteden beri kaynak israfına yol açtığını, güçlü bir stratejik perspektife ve tutarlı bir çatıya sahip olmadığını vurguladığımız eski sistem ile kıyaslanması bile mümkün olmayacak bir yetkinlikle ve çok boyutlu bir tasarım ile karşı karşıyayız.

Yeni sistem, öncelikle Türk ekonomisinin farklı ihtiyaçlarına cevap veren doğru stratejik tercihleri yansıtan üç eksene dayandırılmış: ölçek ve teknoloji kriterlerini karşılayan büyük projeler, bölgelerin gelişmişlik düzeylerini ve karşılaştırmalı üstünlüklerini esas alan bölgesel ve sektörel teşvikler ve nihayet bunların dışındaki bütün yatırımlar için öngörülen genel teşvik unsurları.

Genel teşvik unsurları KDV istisnası ve Gümrük Vergisi muafiyeti ile sınırlı tutulurken, stratejik tercihe konu olan diğer iki grupta belirlenen dört

bölgeye göre değişen düzeylerde ve/veya sürelerde Kurumlar Vergisi indirimini, SSK primi işveren payı desteği, 3üncü ve 4üncü bölgelerde faiz desteği ve nihayet yatırım yeri tahsis imkanı tanınıyor.

Ayrıca tekstil ve deri sektörlerinde faaliyette bulunan ve asgari 50 kişilik istihdam sağlayan işletmelerden 2010 yılı sonuna kadar 1inci ve 2inci bölgelerden 3üncü ve 4üncü bölgelere taşınacak tesislere 5 yıl süreyle %5 Kurumlar Vergisi ve SSK işveren payı desteği sağlanıyor ve taşınmayla ilgili nakliye giderleri Hazinece karşılanıyor.

Krizle karşı önemli önlemler

Açıklanan paketin kapsamında orta ve uzun dönemi kavrayan yeni teşvik sistemi dışında, küresel krizin tahribatına karşı önlem niteliğinde ve kısa vadede sonuç almayı hedefleyen tedbirler de var. Bunlar, kredi garanti fonu ve işgücü destek paketi başlıkları altında toplanıyor.

Başlangıçta 1milyar TL kaynak aktarılacak olan Kredi Garanti Fonu, 25 milyon TL'na kadar cirosu ve 250 kişiye kadar çalışanı bulunan KOBİ'leri, son iki yılda takibe düşmüş veya kamuya vadesi geçmiş borcu olmaması şartıyla kapsayacak. Kredilerin 1 ila 4 yıl vadeli olması ve Bakanlar Kurulu Kararı'nın yayınlanmasını izleyen 2 yıl içinde kullanılması gerekiyor. Kredi riskinin %65'i Hazine kefaleti ile, %35'i ise bankalarca karşılanacak.

İstihdam destek paketi ise 120 bin işçiye sağlanacak geçici doğrudan istihdam, 200 bin işsize mesleki eğitim ve günlük 15 TL ücret, 10 bin işsize girişimcilik eğitimi ve 4000 TL hibe sağlanması, 100 bin genç stajyere günlük 15 TL ücret, yeni istihdama 6 ay süreli işveren prim desteği gibi farklı özellikte iddialı uygulamalar içeriyor. Ayrıca işletmelere özel istihdam büroları kanalıyla geçici istihdam imkanı sağlanıyor.

Teşviklerin özellikleri ve muhtemel etkileri

Bir ay içinde yayınlanacak Bakanlar Kurulu Kararı ve uygulama tebliğleri ile süratle yürürlüğe gireceği

açıklanan yeni “Yatırım Teşvik Sistemi”nin, en kısa sürede hayata geçirilmeleri bakımından 31.12.2010 tarihine kadar başlayacak yatırımlara uygulanması öngörülmüş. Bu koşul, hem teşviklerden krizden çıkış stratejileri açısından da fayda beklendiğini, hem de bu sürede ortaya çıkabilecek uygulama sonuçlarına göre düzeltici ve/veya tamamlayıcı tedbirler alınabileceğini çağırıyor.

Teşvik unsurlarının her biri, üzerinde ayrıntılı olarak durulmasını gerektirecek özellikler taşıyor. Açıklanan paketin hem teşvik hem de acil önlem parçaları ile ilgili bazı yönlerine değinmek istiyoruz.

Yatırım teşvikleri, mevcut kurulu kapasitelerin korunmasını değil, yeni kapasiteler yaratılmasını özendiriyor. Atıl kapasiteler varken böyle bir tercih, yönetimin büyüme konusundaki pozitif ısrarının göstergesi sayılabilir. Öte yandan daha önce eleştirdiğimiz yatırımların tamamlanmasına kadar vergi indirim tanınmaması hususu, bütçe üzerinde önemli bir baskı yaratmayacak olması nedeniyle mali disiplin bakımından olumlu da sayılabilir.

Zaten paketin bütününe maliyeti olarak öngörülen ve 3,5 yıla yayılacağı beklenen 4 milyar TL tutar da, geçmiş on yıllarda çok daha büyük kaynakların konjonktür tutsaklığı ve strateji yokluğu içinde israf edildiği düşünülürse, pek de yüksek değil. Ancak büyümekte olan bütçe açığının ve kaynak sorununun nasıl çözüleceği ile ilgili net bir program ortaya konmadıkça, sadece sağlıklı bir teşvik sistemi tasarımının aynı zamanda ekonomik aktörlerdeki güven ihtiyacını karşılamaya ve canlanmaya yeteceği tartışmalı.

Bununla birlikte özellikle büyük projeler için öngörülen teşviklerin, kriz ortamına rağmen cazip yatırım alanları arayışındaki küresel kaynakları çekmeye yardımcı olacağı beklenebilir. İç piyasalarda da ekonomiye aktarılmadan tutulan yastıkaltı ya da kayıtdışı varlıkların sisteme girmelerini özendirilebilir. Bazı eleştirilerin aksine biz, yeni istihdam ile ilgili teşvikler ile zaten kayıtdışı çalıştırılanların kayda girmesinin sağlanması ihtimalini de bir kazanç olarak görmekteyiz. Geçici istihdam imkanı da, esnek çalışma mevzuatı ihtiyacına bir ilk cevap denemesi sayılabilir.

Son olarak bir merakımı belirtmeden geçemeyeceğim: Hazırlanan sistemin zihni modeliyle tutarlı olacak yararlı bir unsur da, Sayın Çağlayan’ın da vaktiyle önerdiği gibi, bölgesel asgari ücret uygulaması olabilirdi.